

УДК 007 : 070 : 808.2

ЗВІТ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ: РІЗНОВИДИ, ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРОВОЇ МОДЕЛІ

ХАРИТОНЕНКО Олена,

канд. філол. наук, доц.,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Тургенєвська 8/14, Київ, Україна, e-mail: zhurnalistyka@ukr.net

У статті проаналізовано жанр звіту в сучасній науковій публіцистиці, а саме: його змістові компоненти, композиція, стилістичні особливості та різновиди. Описано типологічні характеристики звітів різних видів. Дослідження проводиться на матеріалі публікацій «Вісника Книжкової палати України» за 2010–2015 рр. Мета статті – подати системний опис жанрової моделі сучасного наукового звіту. За теоретичну основу взято доробки українських і зарубіжних учених у галузі стилістики наукового тексту, а також публікації, в яких охарактеризовано функціонування жанру звіту в сучасній журналістиці. У результаті аналізу з'ясовано, що сьогодні в науковій пресі побутує десять різновидів наукових звітів, усі вони мають типові змістові компоненти й чіткі схеми побудови, особливості їхньої стилістики визначають потреби поєднувати засоби офіційно-ділового та публіцистичного стилів мовлення.

***Ключові слова:** науковий звіт, жанри наукової літератури, жанрова структура твору, стилістика наукового тексту.*

Вступ. Публічне обговорення результатів вузькоспеціалізованих досліджень – обов'язкова і необхідна частина наукової комунікації. Учені постійно оприлюднюють свої досягнення, погляди, концепції, гіпотези на конференціях, круглих столах, семінарах, симпозіумах та інших заходах, які передбачають винесення серйозних проблемних питань із кабінетів і лабораторій на широкий загал. Результатом зазвичай стають звіти, які публікують фахові видання. Ці твори дуже часто, крім інформа-

ційних та аналітичних складників, містять суттєвий емотивний заряд, зумовлений самою атмосферою заходів, які є об'єктом опису в публікації.

На наш погляд, науковий звіт можна розглядати як жанр наукової публіцистики, яку, зокрема, Н. Зелінська визначає як «сукупність творів (видань), зміст яких... становить публічний інтерес... і втілюється у таких жанрових різновидах наукового викладу, для яких притаманні водночас логічність та емоційність, об'єктивність і суб'єктивність, нейтральність та експресивність, безособовість та образність – за умов присутності вираженої позиції автора» [4, с. 7].

Особливості звіту описані журналістикознавцями (маємо на увазі праці В. Здоровеги, О. Тертичного, М. Василенка, М. Варич). У межах науково-публіцистичного дискурсу цей жанр розглянуто в працях, присвячених питанням стилістики та специфіки редагування наукового тексту (дослідження Н. Зелінської, Н. Колесникової, Є. Ліхтенштейна, О. Михайлова, М. Сенкевича, С. Соколовської, І. Шуригіної). Однак ще мало досліджені відмінності наукових звітів від журналістських і офіційно-ділових публікацій у цьому жанрі, а також сучасні трансформації наукових звітів. Саме тому вважаємо, що важливо вивчити, яким бачать цей жанр дописувачі наукових періодичних видань, як, завдяки їхнім зусиллям, формується жанрова структура і система підвидів цього жанру сьогодні. Все це визначає *актуальність* проведеного дослідження.

Мета статті – подати системний опис жанрової моделі сучасного звіту, створеного за матеріалами наукових зборів і опублікованого у фаховому часописі; виокремити основні різновиди цього жанру, охарактеризувати його відмінності від звітів, які є частиною системи жанрів журналістики.

Об'єктом дослідження обрано публікації фахового часопису «Вісник Книжкової палати України» за 2010–2015 рр. Це один із тих наукових журналів, який протягом тривалого періо-

ду демонструє розмаїтість рубрик і жанрової палітри (тут є інформаційні повідомлення, звіти, рецензії, репортажі, біографії, портрети, нариси, есе), підтримує і розвиває саме науково-публіцистичний дискурс.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної у роботі мети використано комплекс методів. Для виявлення типових прикладів жанру застосовано метод відбору. Методи типологічного аналізу, зокрема зіставлення, аналогія, систематизація, узагальнення, дозволили описати основні ознаки жанрової моделі сучасного наукового звіту, а також особливості його різновидів.

Результати й обговорення. Щоб охарактеризувати якнайповніше жанрову модель сучасного наукового звіту, здійснимо «інвентаризацію» тих змістових компонентів, які становлять основу його композиції, і проаналізуємо частотність їхнього використання в різних публікаціях.

У невеликому відсотку текстів наявний епіграф. Він може містити фрагмент твору, проблематика якого дотична до теми описуваного заходу, або висловлювання одного з його учасників. Наприклад, у публікації «Віртуальність науки» подано цитату з твору А. Дженюка «До питання про віртуальність»: *«Мир виртуален? Но так ли то важно? Каждый из нас — это просто Вселенная. Главное — видеть, что именно каждый»* (ВКПУ – 2010. – № 7. – С. 43). Звіт В. Кудлача в № 6 за 2013 рік починається зі слів О. Афоніна, учасника форуму: *«Нашою справою не оптимісти не займаються»*.

Природно, епіграф не є обов'язковим елементом архітекtonіки публікації, однак він чітко окреслює основну проблематику заходу, інтригуючи, мотивує читача до ознайомлення з текстом, додає атмосферності, увиразнює авторське «я». Обираючи цитату, яка слугує своєрідним вербальним «портретом»

описуваної події, автор вдається до аналізу, узагальнень та інтерпретації.

У журналістиці діалогічні жанри (інтерв'ю, бесіда), а також публікації, створені за матеріалами заходів, основу яких становить полілог (той самий звіт), завжди увиразнюються фрагментами висловлювань, які виносяться в заголовок, цитати-врізи чи епіграф. Перші два засоби в наукових звітах не використовують взагалі: у заголовку пряма мова учасників події не обіграється, до виокремлення цитат-врізок фахові часописи не призвичаєні. Залишається лише епіграф, але і його використання є радше винятком, а не звичкою.

До рідковживаних компонентів наукового звіту можемо зарахувати і так звану експозицію. У більшості випадків у своєрідному «пролозі» до основного тексту повідомляється про історію конференції, форуму, читань або ж про подібні заходи – їхніх організаторів, завдання, роль і значущість. Так, наприклад, у публікації «Причащаймось дивом поетичного слова» (ВКПУ. – 2014. – № 1) про предмет оповіді – вечір-зустріч із поеткою – читач дізнається аж у сьомому абзаці, до цього моменту автор описує визначні регулярні літературні заходи України. Такий підхід до висвітлення події має свої недоліки: розмивається структура жанру, дуже важко визначити, чи це звіт із елементами огляду, чи, навпаки, огляд, в який вміщено великий за обсягами звіт. Читач частково дезорієнтований через те, що насправді не одразу можна зрозуміти, що ж насправді є предметом опису, для чого створено текст і про що, власне, в ньому основне, а що другорядне.

Так само у випадках, коли експозиція містить розповідь про місто, в якому проводиться захід, збори й поїздку автора на місце події. Така розповідь додає публікації яскраво публіцистичного забарвлення, але посилює в звіті репортажну складову. В цьому, власне, нема нічого поганого, якщо предмет опису (виставка, ярмарок) містить елементи видовищності, інтерактивності. В іншому випадку взяті автором на себе зобов'язання

створювати репортажний ефект присутності при описі заходів, які до цього не пристосовані (семінари, круглі столи), заважають адекватності як висвітлення, так і сприймання.

Загалом, невелика за обсягом експозиція все-таки допомагає усвідомити роль описуваного заходу, його місце серед інших подібних і створює додаткову мотивацію до прочитання.

Вступ містять сто відсотків публікацій, і це дуже стабільна – з погляду контенту і способів його представлення – частина. У деяких публікаціях у врззі, а в більшості – у перших 2–3 абзацах подано назву заходу, місце і час його проведення, статистичні відомості, перелік учасників і організаторів, характеристику заходу і актуальність його проведення.

У цьому переліку є компоненти, які властиві тільки цьому жанру і творять його обличчя. Так, обов'язковим елементом, крім традиційних у межах інформаційних жанрів «що?», «де?», «коли?», є «скільки?». Автори привертають увагу до кількості гостей, країн-учасниць, навчальних закладів і наукових установ, запланованих заходів, експонатів і навіть квадратних метрів виставкових площ: «у виставці, що займала 30 тисяч квадратних метрів, узяли участь 1,5 тисячі видавництв з 56 країн, які запропонували 200 тисяч найменувань книг різними мовами світу... У складі її делегації було більше 100 діячів...» (ВКПУ. – 2010. – № 9. – С. 45). Усі ці статистичні дані покликані підкреслити масштабність і значущість події, продемонструвати визнання докладених організаторами зусиль і вдячність учасникам. Попри справедливість такої мотивації, цілком виправданої з погляду етикету, мусимо визнати, що читача велика кількість цифрових фактичних даних навряд чи вражає.

Наступні компоненти врззу – величезні за обсягом переліки – так само, як і статистичні відомості, ахіллесова п'ята цього жанру. Списки учасників і спеціальних гостей, а також топонімів і назв установ, із ними пов'язаних, неможливо обминути увагою (інформація про захід буде неповною), скоротити чи подати вибірково. Однак і подавати їх у такому вигляді, в якому їх

наводять, навряд чи доцільно: лєвова частина тексту, тим паче – на його самому початку, абсолютно нечитабельна. Наприклад: «учасниками стали представники Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського; директори бібліотек вищих навчальних закладів; науковці Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Українського центру культурних досліджень, Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Харківської державної академії культури, Рівненського гуманітарного університету, Луганської державної академії культури і мистецтв, Київського університету ім. Бориса Грінченка»; «із доповідями виступили: д-р філол. наук, професор, проректор КНУКіМ А. Гурбанська; д-р культурології, професор, завкафедри історії України і музеєзнавства КНУКіМ О. Гончарова; д-р мистецтвознавства, професор, завкафедри теорії та історії мистецтв КНУКіМ Р. Михайлова; д-р мистецтвознавства, професор, декан факультету театрального мистецтва Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв Л. Троєльнікова; канд. культурології, директор Наукової бібліотеки КНУКіМ Ю. Горбань» (ВКПУ – 2014. – № 7. – С. 53). Крім того, є публікації у цьому жанрі, в яких за основу взято програму заходу і доповнено її лише словами-зв'язками для забезпечення цілісності тексту. Такі звіти можна складати, навіть не відвідуючи захід і маючи лише приблизне уявлення про його перебіг і результати.

Як бачимо, є колізія: як зробити науковий звіт цікавішим із погляду сприймання, при цьому не втрачаючи в інформативності? Вихід, на наш погляд, доволі простий. У багатьох сучасних публікаціях подають посилання на розширений звіт, який розміщується на електронних ресурсах, наприклад: «матеріали Бібліофоруму... розміщено на веб-порталі Української бібліотечної асоціації» (ВКПУ. – 2014. – № 9. – С. 51). Це дозволяє

в друкованій версії окреслити «географію» Заходу і його представництво в загальних рисах, а програму й деталізовані інформаційні повідомлення виносити в інтернет.

Ще один елемент вступу – зазначення організаторів заходу, подяка їм і характеристика облаштування роботи й побуту учасників. Інколи організаційним моментам автори приділяють чималу увагу. Так, у публікації «“А в остальном, прекрасная маркиза, все хорошо, все хорошо...”», або Нотатки про саміт у місті Одесі з проблем дитячого читання...» (ВКПУ. – 2010. – № 10. – С. 44) тема недоліків організації заходу відображена в назві, лейтмотивом проходить через увесь твір і відображена ще й у висновках: «Семінари бібліотекарів – справа важлива. У їхньому проведенні немає дрібниць. Тому підходити до їхньої організації потрібно з усією відповідальністю...» (ВКПУ. – 2010. – № 10. – С. 46).

Основна частина звіту складається із опису виступів (анотованих, реферованих, рецензованих) і основних подій (відкриття пленарних і секційних засідань, презентацій, круглих столів, семінарів, виставок, зустрічей, автограф-сесій, майстер-класів, дебатів, брифінгів, тематичних експозицій, фотосесій, телемостів, церемоній нагородження, обговорень результатів тощо), а також із відгуків учасників заходу про побачене й почуте.

Для характеристики основних подій і виступів використовують або оповідну хронологічну (90 % публікацій), або описову проблемно-тематичну (10 %) композицію.

Попри те, що перший із зазначених видів композиції використовують частіше, його доцільність не завжди виправдана. Зазвичай автори звітів вибудовують текст, приділяючи увагу дням проведення наукових зборів (наприклад, «день перший розпочався», «другий день запам’ятався учасникам»), заходам («після круглого столу відбулась презентація»), виступам («відкрив пленарне засідання...», «виступ... присвячений», «наступний доповідач наголосив...»). Тут є суттєва відмінність наукового звіту від журналістського. М. Варич, зокрема, зазначає: «Журналіст,

потрапивши на подію... самостійно *вибирає* певну (найцікавішу, на його думку) інформацію для того, щоб переказати її читачам; менш цікаві факти – відсіюються» [2, 61]. Науковець, який пише звіт, навпаки, відчуває себе хронікером, основне завдання якого – абсолютно все занотувати, до того ж в правильній послідовності (часто навіть наводяться точно не лише дати, але й години). Оскільки кількість подій і виступів у межах описуваних заходів величезна, авторам доводиться мимохіть щось виокремлювати або пропускати, поєднувати детальні й побіжні описи. У результаті маємо певні інформаційні помилки.

Найгірший варіант, коли автор обмежується епітетами й уникає зазначення суті. Читач дізнається що «*відбувся надзвичайно цікавий семінар*», «*серйозні дискусії*», «*учасники обговорили важливі проблеми*», «*багато актуальних питань порушили*» (ВКПУ. – 2014. – № 9. – С. 50), «*всі учасники конференції висловлювали свої думки*» (ВКПУ – 2010. – № 7. – С. 43), а в чому серйозність порушених питань чи які саме проблеми обговорювалися, залишається для нього загадкою. Не менш частотна помилка – еліпси. Наприклад, є деталізована оповідь про події першого і третього днів із чітким зазначенням часу, коли вони відбулися, а другий день чи то зник зовсім, чи «розчинився» в першому – невідомо.

Вдалі випадки використання хронологічної оповідної композиції, на наш погляд, фіксуються в звітах за матеріалами видовищних, подієвих, інтерактивних акцій (виставок, презентацій). У таких публікаціях суттєво посилена репортажна складова, вони зазвичай доповнені великою кількістю світлин, описувані в них заходи не схожі один на одного й можуть вбудовуватися в один сюжет як окремі незалежні, але яскраві епізоди.

Важливим елементом хронологічних оповідних звітів, в яких згадується велика кількість виступів, є короткі анотації, міні-реферати і міні-рецензії доповідей.

Найпростішим для автора й найменш інформативним для читача є звіт, в якому анотація почутого формулюється лише як

перепарафразування теми: про зміст, завдання та напрями взаємодії розповіла, основні засади інноваційного розвитку висвітлив. Більшість анотацій розгорнута до двох-трьох речень, в яких окреслюються порушені доповідачем питання: «Ключовою... стала доповідь... в якій було окреслено основні етапи цивілізаційного розвитку України, вплив культурних чинників на її сучасний стан і перспективи, на формування системи цінностей українців» (ВКПУ. – 2014. – № 9. – С. 48).

Розширені, реферативні чи рецензованого типу повідомлення про суть виступів містять елементи аналізу й оцінювання проблем, які розглядали і які стали предметом обговорення. Серед усіх розглянутих звітів такі компоненти є лише в 5 % публікацій.

У проблемно-тематичних описових звітах автор матеріалу якраз виокремлює найсуттєвіші питання, які розглядали на зборах. Це дуже інформативні тексти: вони дають уявлення про основні тематичні напрями заходів, дискусії, обговорення, результати, пропозиції тощо.

Значущим компонентом таких звітів стають результати обговорення. Подають як проміжні висновки роботи секцій усередині тексту, так і загальні – у кінці. Зазвичай вони дуже деталізовані й наводяться великими класифікаційними списками, наприклад: «Підбиваючи підсумки роботи секції, учасники були одностайними... Було виділено основні проблемні моменти, над якими слід працювати надалі: 1) відсутність якісного (бажано вітчизняного) інтегрованого програмного забезпечення для бібліотек. Надто різноманітною є кількість програм, з якими працюють бібліотеки. Відсутній єдиний загальнодержавний підхід. При цьому: а) витрачається значна частина бюджетних коштів на закупівлю програм (як правило, зарубіжних, у т. ч. і російської Ірбіс); б) стає практично неможливим створення зведеного каталогу бібліотек України, що вже зроблено майже в усіх країнах світу, включаючи країни СНД тощо; 2) бібліотеки, що використовують однакове про-

грамне забезпечення, практично не взаємодіють щодо обміну бібліографічними даними та запозичення записів» (ВКПУ. – 2014. – № 9. – С. 48).

Не дуже вдалою є практика, коли автор обмежується в описі результатів загальними і очевидними тезами, як-от: учасники дійшли висновку, що вироблення та реалізація ефективних стратегій є життєво необхідними та можуть забезпечити їхній стійкий розвиток.

Тематично-проблемні звіти тяжіють також до цитувань і використання прямої мови учасників заходів. Логічно і виправдано, коли в тексті, що пишеться за матеріалами вербального заходу, посилена діалогічна складова. Це поживляє виклад, спрощує сприймання, додає динамічності, дозволяє створювати певні конфліктні ситуації на матеріалі дискусійних питань, уможливіває представлення об'єктивної картини оцінювання всього почутого й побаченого різними учасниками заходу. На жаль, цитування і пряму мову використовують вкрай рідко (лише в 2 % публікацій).

Дуже рідко основна частина звітів містить внутрішню рубрикацію (5 %). Натомість це дуже вдалий засіб структурування великого за обсягом і перенасиченого фактичним матеріалом тексту.

Завершальну частину, як не дивно, використовують у сучасних звітах не часто. Зазвичай текст завершується описом останнього виступу чи останнього за хронологією заходу – так би мовити, на півслові. Однак відсотків двадцять текстів містять короткі, на один–два абзаци висновки, в яких подають: 1) емоційну оцінку заходу, яка дає уявлення про те, що збори стали «визначною подією» чи «справжнім святом»; 2) дуже стислі, очевидні для кожного і непередметні узагальнення: всі фахівці галузі «мають однакові проблеми, турботи, цілі», «програма була настільки насиченою, що нерідко доводилось обирати, що ж саме відвідати...»; 3) порівняння з подібними заходами: «Звичайно, мексиканський книжковий форум може здатися да-

леким, недотичним до нашої книжкової галузі, та, як бачимо, він має багато спільного із подібними українськими» (ВКПУ. – 2010. – № 2. – С. 51); 4) окреслення перспектив: «ця конференція — лише “перша ластівка”... висловлюємо сподівання, що і всі наступні конференції... матимуть широкий резонанс» (ВКПУ – 2010. – № 7. – С. 44); 5) запрошення до наступних зустрічей: «Організаційний комітет... щиро запрошує всіх охочих долучитися до захоплюючої, професійної та інтелектуально насиченої атмосфери Бібліофоруму наступного вересня 2015 р.» (ВКПУ. – 2014. – № 9. – С. 51).

Науковий звіт – не проста публікація не лише композиційно, а й з погляду його стилістики. Найяскравіший показник стилю твору будь-якого жанру – його заголовок. Саме за допомогою його можна привернути увагу читача, підкреслити публіцистичний заряд публікації.

У сучасних звітах нарівні використовують як інформативні, так і емотивні заголовки. Як уже було зазначено, в назву автори не виносять цитати з виступів, але активно обіграють назву заходу. Зафіксовано такі варіанти співвіднесення заголовка звіту з назвою описуваних зборів:

– **тотожні** – 5 % («23-й Міжнародний книжковий ярмарок у Гвадалахарі»);

– **скорочені** – 10 % (Міжнародна наукова конференція «Читання на просторах дитинства: досвід Росії і світу» / «Читання на просторах дитинства»);

– **доповнені** – 10 % (XIV Всеукраїнська виставка-форум «Українська книга на Одещині» / XIV Всеукраїнська виставка-форум «Українська книга на Одещині»: піднесення породжує оптимізм; III Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал» / «Книжковий Арсенал» збирає гостей; «Книжкові контракти 2012» / «Книжкові контракти 2012»: перспективи вітчизняної книги; Кримський міжнародний книжковий форум / Кримський міжнародний книжковий форум та його уроки);

– **перекладовані** – 15 % («Бібліотек@ – відкритий світ» / «Бібліотеки відкривають світи: підсумки V Львівського бібліотечного форуму»; Перша міжнародна наукова конференція молодих учених «Дослідник і віртуальне середовище» / «Віртуальність науки – у науковості віртуального простору»; «Голодомор 1932–1933 років в Україні: моральний вимір» / «Голодомор: позиція нашого сумління»);

– **змінені повністю** – 40 % («Дитяче читання як феномен культурної спадщини» / «А в остальном, прекрасная маркиза, все хорошо, все хорошо...», або Нотатки про саміт у місті Одесі з проблем дитячого читання»; Книжковий ярмарок «МЕДВІН» / «І традиції, і новації»; Поетично-пісенний вернісаж «Творчий дорожок Люби Проць» і літературна студія «Джерельце» / «Причашайтесь дивом поетичного слова»; XI Всеукраїнська виставка-форум «Українська книга на Одещині» / «Українська книга потребує державного піклування. Форум в Одесі»; VI Київська міжнародна книжкова виставка-ярмарок / «Свято Книги – чудовий подарунок до Дня незалежності України»; Книжкова виставка-ярмарок у Білорусі / «Українська книга як вияв народної дипломатії»).

Одна із серйозних стилістичних проблем звіту пов'язана з особливостями самого жанру. Оповідуючи послідовно й детально про велику кількість виступів, автор неодмінно потрапляє в пастку штампів і кліше. Обов'язково потрібно повторювати таке: доповідач розповів, висвітлив, акцентував, наголосив, ознайомив учасників, поділився досвідом; наукові доповіді представили; питання було порушено; голова звернувся; на завершення засідання учасники обговорили. І якщо в зазначених прикладах певної одноманітності та повторюваності уникнути важко, то пафосно маркованих кліше (наприклад, «велике піднесення панувало», «захід відбувся успішно», «з цікавістю слухав її виступ», «шанувальники книги отримали чудовий подарунок», «форум... приємно здивував і потішив постійних відвідувачів», «цікаво і змістовно пройшла робота») можна і потрібно усувати і замінювати.

Небезпечним, на наш погляд, є надмірне чи не виправдане змістовно вживання засобів образності, зокрема, метафор, епітетів, порівнянь, трансформованих фразеологізмів і афоризмів Так, читаємо: «завдяки титанічним зусиллям», «мрії часом здійснюються, а присмак від їхнього здійснення буває різний», «нам не бачити, як своїх вух» (ВКПУ. – 2010. – № 10. – С. 44), «“посаду” спеціальних гостей події» (ВКПУ. – 2010. – № 8. – С. 45), «ярмарок... стартував напередодні...», «торкнулися чарівного світу народного мистецтва», «особливість цьогорічного книжкового дійства», «феєрією другого дня стала», «не “пасли задніх» самі письменники», «побив рекорди і за відвідуваністю» (ВКПУ. – 2013. – № 5. – С. 51–52). Усі ці засоби, природно, пожвавлюють виклад. Однак не забуваймо, що використовують їх поряд зі штампами, кліше, переліками. Таке поєднання офіційно-ділового й публіцистичного стилів, хоч і зумовлене частково самою природою жанру звіту, є стильовим еkleктизмом, тобто помилкою.

Під час створення й редагування звітів важливо стежити за коректністю використання непрямої мови. При реферуванні виступів часто поєднуються пряма і непряма мова, а також коментарі автора звіту. У результаті виникають помилки в структурі оповіді. Наприклад, читаємо: доповідач «розповів про сприяння і підтримку... Тому-то Державний комітет... і надалі дбатиме... Гострою залишається проблема...» (ВКПУ. – 2010. – № 8. – С. 45). Останні дві тези подані нами скорочено, насправді вони розгорнуті, великі за обсягом і подані кожна з абзацного відступу. Проблема полягає в тому, що невідомо, чиї це твердження – доповідача чи автора публікації.

Висновки. У результаті аналізу сучасних наукових звітів визначено:

– у науковій літературі сьогодні використовують: а) за метою (призначенням) твору – короткі та розширені інформаційні

(90 %), а також аналітичний (10 %) звіти; б) за особливостями побудови – оповідні хронологічні та описові проблемно-тематичні звіти; в) за наближеністю до інших жанрів – звіти-замітки (інформаційні повідомлення), звіти-огляди, звіти-репортажі, звіти-статті, звіти-щоденники;

– основні змістово-композиційні компоненти звітів: заголовки, епіграф, експозиція (історія заходу і його місце серед подібних), вступ (зазначення назви заходу, місця і часу його проведення, перелік учасників і організаторів, статистичні відомості, характеристика заходу і його актуальність), основна частина (перелік виступів, основних подій, відгуків учасників заходу), висновки (емоційна оцінка заходу, непередметні узагальнення, порівняння з подібними зборами, окреслення перспектив, запрошення до наступних зустрічей);

– опис порушених на заходах проблем здійснюється за допомогою: а) простого переліку тем доповідей; б) введення їх у текст за допомогою перефразовування і певних словесних формул («виступив», «доповів», «наголосив», «привернув увагу», «обговорили»); в) анотування; г) вибіркового реферування; д) рецензування;

– основними проблемами – з погляду порушення інформаційних і композиційних норм – сучасних звітів є: а) наявність великої кількості статистичних даних і переліків, які ускладнюють сприймання тексту; б) ігнорування висновків, внутрішньої рубрикації, цитатності та діалогізму; в) високий рівень узагальнення на тлі розповіді про велику кількість фактів, зниження інформаційно-аналітичної цінності повідомлення в межах оповідних хронологічних звітів;

– основними стилістичними помилками є еkleктизм (механічне поєднання стилістичних засобів офіційно-ділового і публіцистичного мовлення), надмірне вживання штампів, кліше і поряд із ними – тропів, порушення структури оповіді при чергуванні прямої і непрямої мов.

1. Варич М. В. Жанрово-стильові особливості звіту на сторінках сучасної періодики / М. В. Варич // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Соціальні комунікації. — 2013. — № 1074. — Вип. 5. — С. 32—35.

2. Варич М. В. Розвиток жанру звіту на сторінках української періодики: сучасний етап та нові підходи у подачі матеріалів / М. В. Варич // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. — К., 2013. — Т. 53. — С. 60—63.

3. Зелінська Н. В. Дискурсивні практики української науки у дзеркалі видавничих реалій / Н. В. Зелінська // Наукові записки Української академії друкарства. — 2008. — № 1. — С. 3—11.

4. Зелінська Н. Поетика наукового тексту: українська наукова публіцистика XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Зелінська Надія Віталіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. — К., 2004. — 36 с.

5. Колесникова Н. И. От конспекта к диссертации : учеб. пособ. по развитию навыков письменной речи / Н. И. Колесникова. — М. : Флинта ; Наука, 2002. — 288 с.

6. Лихтенштейн Е. С. Редактирование научной, технической литературы и информации / Е. С. Лихтенштейн, А. И. Михайлов. — М., 1974. — 312 с.

7. Сенкевич М. Л. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных призывов : учеб. пособ. для студентов высших учеб. заведений, обучающихся по спец. «Журналистика» / М. П. Сенкевич. — М. : Высшая шк., 1976. — 263 с.

8. Соколовська С. Ф. Функціонально-комунікативний аспект науково-популярного дискурсу / С. Ф. Соколовська // Вісник Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка. — 2006. — Вип. 26. — С. 204—208.

9. Шурыгина И. Л. Жанры научной литературы / И. Л. Шурыгина. — М. : МПИ, 1986. — 126 с.

UDC 007 : 070 : 808.2

A REPORT IN THE MODERN SCIENTIFIC JOURNALISM: SPECIES, GENRE FEATURES

Kharytonenko Olena, PhD in Philology,

M. Dragomanov National Pedagogical University, Malyshko institute of Ukrainian Philology and Literary Creativity, Turgenevska str., 8/14, Kyiv, Ukraine, e-mail: zhurnalistyka@ukr.net.

The article investigates the report as genre the modern scientific journalism, its content, composition, stylistic features and types. Described the typological characteristics of the various of reports. Research is carried out on the material of scientific publications of the professional journal «Book Chamber's Herald of Ukraine» (2010–2015 years). Relevance of the topic: a report as genre, especially in the framework of scientific discourse, today are not properly investigated and described. The purpose of the article to submit a system description of the genre model of modern scientific report. For the theoretical framework is taken researches Ukrainian and foreign scientists in the field of scientific text style, as well as publications in which show functioning of the report in modern journalism. The analysis found: there is ten types of scientific reports today in the scientific press, they have a common components and clear schemes of composition, features of their style determined by the need to combine of elements of official style and of publicism.

Key words: *scientific report, genres of scientific literature, genre structure of the work, style of a scientific text.*

ОТЧЕТ В СОВРЕМЕННОЙ НАУЧНОЙ ПУБЛИЦИСТИКЕ: РАЗНОВИДНОСТИ, ОСОБЕННОСТИ ЖАНРОВОЙ МОДЕЛИ

Харитоненко Елена

В статье анализируется жанр отчета в современной научной публицистике, а именно: его содержательные компоненты, композиция, стилистические особенности и разновидности. Описываются типологические характеристики отчетов различных видов. Исследование проводится на материале публикаций научного журнала «Вестник Книжной палаты Украины» за 2010–2015 гг. Цель статьи – представить системное описание жанровой модели современного научного отчета. За теоретическую основу взяты труды украинских и зарубежных ученых в области стилистики научного текста, а также публикации, в которых охарактеризовано функционирование жанра отчета в современной журналистике. В результате анализа установлено, что сегодня в научной прессе бытует десять видов научных отчетов, все они имеют типичные компоненты и четкие схемы построения, особенности их стилистики определяются необходимостью сочетать в пределах одного текста средства официально-делового и собственно публицистического стиля речи.

***Ключевые слова:** научный отчет, жанры научной литературы, жанровая структура произведения, стилистика научного текста.*

1. Varych M. Genre and stylistic features of the report on pages of the modern press // M. Varych // Bulletin of the University of Kharkiv. Series: Social Communication. — 2013. — № 1074. — Vol. 5. — P. 32—35.

2. Varych M. Development of report genre on the pages of the Ukrainian periodicals: modern trends and new approaches in texts presentation / M. Varych // Scientific Proceedings of the Institute of journalism: scientific journals. — К., 2013. — Vol. 53. — P. 60—63.

3. Zelinska N. Discursive practices of the Ukrainian science in the mirror of the realities of publishing / N. Zelinska // Scientific notes

[Ukrainian Academy of Printing]. — 2008. — № 1. — P. 3—11.

4. Zelinska N. V. Poetics of scientific text: the Ukrainian scientific publicistics of XIX – early XX cent.: thesis for a Doctor's Degree of Philology within the specialization 10.01.08 / Zelinska Nadiya Vitaliivna ; National Taras Shevchenko University of Kyiv. — Kyiv, 2004. — 36 p.

5. Kolesnikova N. From abstract to the dissertation: a training manual for the development of skills of written speech / N. Kolesnikova. — Moscow: Flinta ; Nauka, 2002. — 288 p.

6. Liechtenstein E. Editing of scientific, technical literature and information / E. Lichtenstein, A. Mikhailov. — Moscow, 1974. — 312 p.

7. Senkevich M. Stylistics scientific writing and editing scientific literature / M. Senkevich. — Moscow: Higher School, 1976. — 263 p.

8. Sokolovska S. Functional-communicative aspect of the popular discourse / S. Sokolovska // Bulletin Zhytomyr State Franko university. — 2006. — Vol. 26. — P. 204—208.

9. Shurygina I. Genres nonfiction / I. Shurygina. — Moscow : MPI, 1986. — 126 p.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2016

